

РЕЗЮМЕ

В статье определено, что государственное регулирование занятости является средством прямого и косвенного воздействия на инновационное развитие государства. Проанализированы особенности состояния национального рынка труда, рассмотрены его основные проблемы. В статье предложены мероприятия государственного регулирования занятости в условиях необходимости обеспечения инновационного развития.

Ключевые слова: рынок труда, занятость, государственное регулирование занятости, инновационное развитие.

SUMMARY

In article it is defined, that government control of employment is the mean of the direct and indirect affecting innovative development of the state. The features of national market of labor condition are analyzed, his basic problems are considered. In the article the measures of government control of employment are offered in the conditions of necessity of providing of innovative development.

Keywords: labor market, employment, government regulation of employment, innovation development.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Архієреєв С., Тарасенко Т. Державна підтримка випуску високотехнологічної та інноваційної продукції: зарубіжний досвід та висновки для України [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://www.smartcat.ru/book_80/index.shtml
2. Волкова О.В. Ринок праці : навч. посіб. / О.В. Волкова. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 624 с
3. Державний комітет статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Канафоцька Г. Стан, перспективи розвитку інноваційних процесів в Україні та можливості їх впливу на формування ВВП / Г. Канафоцька // Бізнес. – 2006. – № 14. – С. 16–21.
5. Пищулина О. Основні напрями реформування політики держави щодо регулювання ринку праці та управління трудовими ресурсами [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/oktober08/11.htm>.

УДК 001.895:336.761

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ФОНДОВОГО РИНКУ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Бударіна Н.О., к.е.н., доцент кафедри «Міжнародна економіка»

Прокопенко А.О., аспірант кафедри «Міжнародна економіка» ДонНУ

Актуальність. Фондовий ринок знаходиться у стані постійного розвитку, зазнає значних змін під впливом процесів глобалізації, які, з одного боку, прискорюють розвиток фондового ринку, а з іншого - породжують нові суперечності. Унаслідок таких суперечностей у глобальному та інтегрованому оточенні зростає роль державних регуляторів, які здатні оцінювати природу поведінки при відносинах з іншими країнами, якщо вони бажають забезпечити існування справедливих, ефективних і прозорих ринків.

Проблемам розвитку фондового ринку приділяється певна увага зарубіжними та вітчизняними вченими, такими як І.А. Бланк, І.Л. Сазонец, А.А. Пересада, У.Ф. Шарп та ін. Сфері вивчення ринку похідних цінних паперів присвячені роботи Л.О. Примостки, О.М. Сохацької та ін.

Дослідженню проблем фондового ринку України, формуванню системи його регулювання присвячені роботи В.С. Загорського, Ю.Я. Кравченко, О.М. Мозгового, В.М. Шелудько й ін. Але при цьому розвиток фондового ринку України не стоїть на місці, змінюється його структура, ступінь впливу на економіку країни, з'являються фінансові інновації та нові проблеми його розвитку, які вимагають рішення.

Постановка завдання. Метою роботи є визначення взаємовпливу інноваційних процесів розвитку фондового ринку та економіки України загалом.

Результати дослідження. Дослідженню питань стану фондового ринку, його взаємозв'язкам із процесами, що відбуваються в економіці країни, питанням інвестування, фінансів, грошового обігу капіталу постійно приділяють увагу закордонні й українські науковці. Незалежно від того, який з перерахованих аспектів розглядає автор, він прямо або опосередковано розглядає тематику функціонування ринку цінних паперів.

Біржова криза, під якою розуміють масовий розпродаж акцій й облігацій на фондовій біржі, проявляється в падінні курсу цінних паперів, бажанні власників якнайшвидше реалізувати акції за певні кошти [2].

Так, в Україні результатом значного перевищення розмірів фіктивного капіталу над розмірами реального капіталу було падіння, за даними фондової біржі Першої фондової торговельної системи (ПФТС), більш ніж у 4 рази, ринкової вартості українських компаній, яке почалося у 2008 році й продовжується й зараз.

Фіктивний капітал є капіталом, який представлений у формі акцій, облігацій, закладних листів та в інших формах фінансового інструмента.

Реальний капітал найчастіше представлений у формі грошей або устаткування й іншого майна, що формує його вартість [1].

Падіння вартості українських компаній не могло не відбитися на стані економіки України; так, за даними Державного комітету статистики України, у 2010 році значно сповільнилися темпи росту реального ВВП з 104,2% в 2009 році до 107% в 2010 році. Така негативна тенденція продовжилася й у першому півріччі 2011 року: так, обсяг реального ВВП у 1-му кварталі 2011 року порівняно з 1-м кварталом 2010 скоротився на 17,2%, темпи падіння в другому кварталі 2011 року становили 20,3%. Отже, все вищевказане обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Й.А.Шумпетер у книзі «Теорія економічного розвитку» вперше виклав ідею «нових комбінацій» – далі інновацій. Серед комбінацій, які загалом формують структуру інноваційного процесу, він називав: випуск нового продукту або продукту нової якості; впровадження нового досі не відомого в конкретній галузі методу виробництва; проникнення на новий ринок збуту отримання нових джерел сировини чи напівфабрикатів; організаційна перебудова.

Реалізація в повному обсязі найважливіших функцій фондового ринку, таких як: акумулювання грошових коштів, їх перерозподіл; перерозподіл ризиків, збалансування попиту і пропозицій на цінні папери, регулювання суспільних інтересів та ін., безсумнівно, сприятиме розвитку національної економіки. Отримання зазначеного результату потребує розвитку інноваційних процесів у межах фондового ринку.

Оскільки фондовий ринок України знаходиться в стані зародження порівняно з фондовими ринками розвинутих капіталістичних країн, розвиток його інноваційних процесів є неможливим без чіткої інноваційної політики держави.

Під інноваційною політикою держави розуміють вплив держави на інноваційну діяльність за допомогою прямих та опосередкованих важелів правового й економічного регулювання задля розвитку науки і техніки, інноваційних процесів тощо [3].

Варто також зазначити, що в Україні немає достатнього досвіду ефективного застосування фінансових інновацій з погляду розвитку різних сегментів фінансового ринку, сталості руху відповідних фінансових потоків. Тому узагальнення зарубіжного досвіду щодо можливостей та ефективності його застосування в наших умовах досить важливе. При цьому, перш за все, нашу увагу привертає

інструментарій впровадження нових фінансових рішень, доцільний при розробці не лише певних механізмів впровадження інноваційних рішень, а й з погляду загального розвитку конкретних суб'єктів господарювання.

Після окреслення основних ідей доцільно перейти до аналізу існуючих процесів, що відбуваються в державі та на фондовому ринку. Російський економіст Б.І. Альохін, також як і український Ю.Я. Кравченко, у своєму навчальному посібнику "Ринок цінних паперів", зазначає, що розміри реальної економіки держави значно впливають на розвиток ринку цінних паперів [3].

Підтверджуючи цю тезу, Б.І. Альохін показує залежність обсягу розміщених внутрішніх боргових цінних паперів від незалежної змінної – розміру валового внутрішнього продукту – за різними закордонними країнами. Після проведеного аналізу цих даних автор дійде до висновку, що кожен додатковий 1 млрд. дол. США валового внутрішнього продукту генерує 1,7 млрд. дол. США внутрішніх боргових цінних паперів. У його моделі показник, який характеризує розмір національної економіки, є валовий внутрішній продукт.

Під валовим внутрішнім продуктом, далі ВВП, розуміють макроекономічний показник економічної статистики, що відбиває сукупну вартість кінцевих продуктів і послуг, вироблених у певній країні за певний проміжок часу, у поточних цінах без врахування платіжного балансу [1].

Валовий внутрішній продукт – показник, який в грошовому вираженні характеризує розмір економіки країни. Отже, розмір валового внутрішнього продукту безпосередньо впливає на стан ринку цінних паперів та загалом і на фондовий ринок країни.

При цьому валовий внутрішній продукт не єдиний макроекономічний показник, що впливає на стан фінансового ринку. Існує багато показників, наприклад, такі як, середня ставка відсотка за банківськими кредитами, рівень безробіття, рівень інфляції, валютний курс та інші.

Неможна не зазначити, що фондовий ринок є індикатором стану економіки певної держави [4]. Враховуючи це, зміна наведених вище макроекономічних показників має супроводжуватися змінами показників, що характеризують стан фондового ринку. Дані щодо останніх показників наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Показники, що характеризують стан ринку цінних паперів	
Показники	Характеристика показника
1. Обсяг випущених акцій (ринок акціонерного капіталу)	Відповідно до Закону України "Про Цінні папери та фондовий ринок", акція – це іменний цінний папір, який засвідчує майнові права її власника (акціонера), що мають відношення до акціонерного товариства [8].
2. Фондові індекси	Автор підручника В.Н. Шелудько визначає фондові індекси як показники, які виконують роль узагальнювальних характеристик макроекономічної ситуації і інвестиційного клімату в країні і призначені для відображення поточної кон'юнктури ринку, стану ділової активності й оцінювання тенденцій ринку цінних паперів [4].
3. Обсяг випущених похідних цінних паперів деривативів (ринок похідних інструментів)	Під похідними цінними паперами розуміють цінні папери, вартість яких залежить від вартості інших цінних паперів. До них, наприклад, відносять опціони і варанти
6. Кількість зареєстрованих професійних учасників ринку цінних паперів та їхніх об'єднань та ін.	Кількість зареєстрованих професійних учасників ринку цінних паперів та їхніх об'єднань характеризує стан інфраструктури фондового ринку, яка, як зазначає Ю.Я. Кравченко, обслуговує інтереси учасників ринку. Також автор вказує на те, що привабливість національного ринку цінних паперів багато в чому залежить саме від інфраструктурних факторів – рівня і напрямку розвитку інфраструктури ринку цінних паперів, розмаїтості і кваліфікації його елементів [6].

В світі та Україні існують різні методи і системи аналізу фондового ринку, серед яких особливе місце займають фундаментальний та технічний аналіз

Технічним аналізом вважають дослідження динаміки основних показників ринку, найчастіше за допомогою графіків, з метою прогнозування майбутньої ціни акції. Технічний аналіз призначений відповісти на питання: коли певний цінний папір варто купувати або продавати. Його першим теоретичним принципом є припущення, що всі зовнішні сили, які впливають на ринок, у результаті відбиваються на двох показниках: обсязі торгів і рівні цін на фінансові активи. Другий теоретичний принцип полягає у тому, що минулий стан ринку періодично повторюється.

Фундаментальний аналіз має на меті аналіз факторів, які впливають на вартість цінного папера та дає змогу відповісти на питання: який цінний папір варто купувати, а який продавати. [7].

Переходячи до аналізу економіки України, розглянемо динаміку такого показника, як обсяг валового внутрішнього продукту в реальних цінах (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка ВВП України в 2002-2010 рік, у реальних цінах									
Рік	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ВВП, млрд. грн.	225,8	267,3	345,1	441,4	544,1	720,7	949,8	912,3	1032,4
Зростання реального ВВП, %	5,2	9,6	12,1	2,7	7,3	7,9	2,1	-15	2,5

Перевищення обсягів торгів на ринку цінних паперів над обсягом виробленої промислової продукції свідчить про те, що в цінні папери вкладено грошових коштів більше, ніж реально вироблено в національному господарстві промислової продукції, товарів і послуг, тобто вкладення коштів значно перевищує кінцеві результати діяльності. Найімовірніше у цьому випадку існують процеси штучного завищення вартості цінних паперів на фондовому ринку. Подальший розвиток подібної ситуації може призвести до різкого падіння курсу акцій українських компаній та стати причиною негативних тенденцій в економіці країни

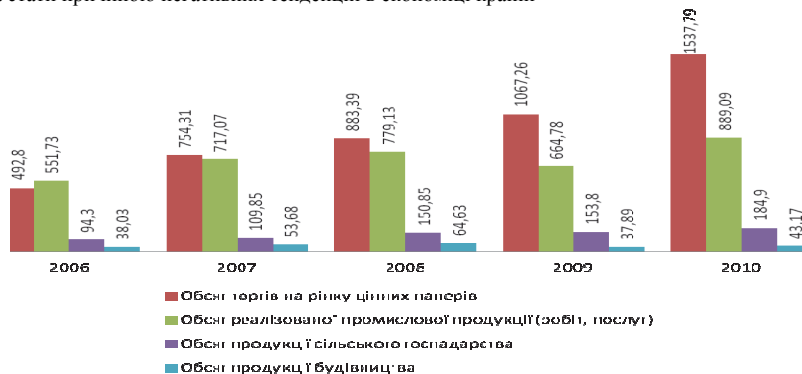

Рис.1. Порівняльні дані обсягів торгів на ринку цінних паперів, реалізованої промислової продукції (робіт, послуг), продукції сільського господарства та будівництва, млрд. грн.

Місце фондового ринку в сучасних макроекономічних процесах України наведено на рис. 1, де порівнюється обсяг торгів, проведених на ринку цінних паперів, з обсягами виробленої продукції, товарів або послуг за галузями економіки [10].

Найпопулярнішим джерелом залучення фінансових ресурсів на ринку цінних паперів є такі фінансові інструменти, як акції, облігації і інвестиційні сертифікати пайових інвестиційних фондів.

Слід також зазначити, що пайові цінні папери становлять ринок акціонерного капіталу, а боргові цінні папери – ринок боргового капіталу.

Також, дані рис. 1 підтверджують провідну роль ринку цінних паперів для ринкової економіки й свідчать про те, що неефективне функціонування цього ринку здатне значно вплинути на стан економіки країни. Ринок цінних паперів є індикатором процесів, які відбуваються в економіці, й активно реагує на їх зміну. Найпопулярнішим джерелом залучення фінансових ресурсів на ринку цінних паперів є такі фінансові інструменти, як акції, облігації і інвестиційні сертифікати пайових інвестиційних фондів.

Що до фінансових інновацій, то треба казати, що характерних тенденцій у світі випуску структурованих облігацій належить розвиток випуску цінних паперів, модифікованих за способом погашення з використанням опціонів на цінні папери третіх компаній, що фактично є випуском обмінюваних облігацій [9]. Такі цінні папери дають можливість інвестору вибирати засіб платежу при погашенні цінних паперів компанії, яка відрізняється від компанії емітента. Це також розширює можливості для залучення додаткових фінансових ресурсів. Останнім часом активно розвивається ринок суперсубординованих цінних паперів, які застосовуються з метою покращення фінансового стану, структури заборгованості і підвищення рейтингу емітента та ін. Якщо говорити про фінансові інновації, які безпосередньо стосуються господарюючих суб'єктів нефінансового сектора економіки, то слід зауважити, що з урахуванням досвіду розвинутих країн вони відображають, насамперед, різноманітні нововведення фондового ринку. Щодо відповідної вітчизняної практики, то вона обмежена, як і застосування інших видів фінансових нововведень. При цьому, на нашу думку, перш за все слід звернути увагу на те, що до основних напрямків застосування фінансових інновацій в Україні належать найбільш прибуткові або ті, що пов'язані із заборгованістю держави перед різними суб'єктами господарювання. Тому використання останнього виду фінансових інновацій відбувається в основному під патронатом держави. Як приклад таких нововведень можна назвати спеціальні внутрішні державні позики, що передбачені бюджетом для оформлення простроченої заборгованості по компенсації експортерам податку на додану вартість у вигляді ПДВ - облігацій

Отже, застосування та впровадження фінансових інновацій свідчить про існування у зарубіжній практиці досить розширеного інструментарію, який ще недостатньо використовується в Україні. Розглянуті засади та напрямки застосування фінансових інноваційних рішень в економічній практиці господарювання дозволять попередити виникнення негативних явищ у цьому процесі та певною мірою оптимізувати його. Водночас визначення такої оптимізації спонукає до більш детального аналізу механізмів впровадження фінансових інновацій, який може бути здійснений під час подальших досліджень.

Висновки. З метою визначення взаємовпливу інноваційних процесів розвитку фондового ринку та економіки України загалом охарактеризовано процеси, що мають місце в національній економіці та на фондовому ринку. Також проаналізовано основні показники, які характеризують ці процеси.

Також виявлена спроба визначення місця фондового ринку і наведена його зростаюча роль у національній економіці країни. Особливо зазначено те, що негативні процеси, які відбуваються на фондовому ринку, негативно відбиваються на процесах розвитку національної економіки країни.

Інноваційна політика держави задля недопущення чи пом'якшення ефекту від розвитку негативних процесів в національній економіці особливо повинна сприяти розвитку інноваційних процесів, що відбуваються на фондовому ринку України.

Предметом подальших досліджень може бути проведення економіко-математичного аналізу щодо визначення взаємовпливу процесів розвитку фондового ринку та економіки України загалом та побудова прогнозу моделі розвитку національної економіки країни.

РЕЗЮМЕ

У статті узагальнено значення фінансових інновацій з погляду розвитку економічних відносин. Охарактеризовано макроекономічні показники оцінки стану національної економіки, що впливають на стан фондового ринку. Окремо визначено показники, що характеризують стан фондового ринку. Особливу увагу в статті приділено визначенню взаємовпливу інноваційних процесів розвитку фондового ринку та економіки України загалом.

Ключові слова: фінансові інновації, фондовий ринок; національна економіка; цінні папери.

РЕЗЮМЕ

В статье обобщено значение финансовых инноваций с точки зрения развития экономических отношений. Охарактеризованы макроэкономические показатели оценки состояния национальной экономики, которые влияют на состояние фондового рынка. Отдельно определены показатели характеризующие состояние фондового рынка. Особое внимание в статье уделено определению взаимовлияния инновационных процессов развития фондового рынка и экономики Украины в целом.

Ключевые слова: финансовые инновации, фондовый рынок; национальная экономика; ценные бумаги.

SUMMARY

In the article generalized a value of financial innovations is from point of development of economic relations. This article includes the characteristics of macro economical indices of national economy status evaluation that influence stock exchange state. The indices that characterize the state of stock exchange are determined apart. The special attention in the article is given to estimation of interplay of development stock exchange and Ukrainian economy processes in general.

Key words: financial innovations, fund market; national economy; securities.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), [Електронний ресурс] : Закон України / Верховна Рада України – Документ № 2299-14 поточна редакція від 13.02.2009 р. – 3 с. – Режим доступу до закону: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Про цінні папери та фондовий ринок, [Електронний ресурс]: Закон України / Верховна Рада України – Документ № 3480-15 остання редакція від 30.04.2009 р. – 3 с. – Режим доступу до закону: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
3. Алехин Б.И. Рынок ценных бумаг: Учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности 060400 «Финансы и кредит» / Б.И. Алехин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2004. – 461 с
4. Загорський В.С. Розвиток ринку цінних паперів: Монографія / В.С. Загорський. – Х.: ВД «ІНЖЕК». – 2009. – С.38-40.
5. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К.: Знання, 2007. – С. 11.
6. Мочерний С.В. Економічний словник-довідник / С.В. Мочерний. – К., 1995. – С.14-15.
7. Мозговий О.М. Міжнародні фінанси: навч. посіб. / Мозговий О.М., Оболенська Т.С., Мусієць Т.В. – К.: КНЕУ, 2008 – С.341.
8. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2007. – С.467.
9. Hubert O., Moriceau A. Titres super-subordonnes: Observatoire des emissions recentes // Banque mag. – P., 2004. –№ 659. – P. 41-45.
10. Kiff J., Michaud F.-L., Mitchell J. Une revue analytique des instruments de transfert du risque de credit // Rev. de la stabilite fin. – P., 2003. – Juin. – P. 110-133.